

სტატიის მოკლე მიმოხილვა

საქართველოში ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში ინოვაციური სწავლა-სწავლების მეთოდების გამოყენება

აბსტრაქტი

ევროპისმცოდნეობა ორი ათწლეულია ისწავლება საქართველოს უნივერსიტეტებში. შედეგად, ამ სფეროში დიდი პედაგოგიური გამოცდილება დაგროვდა. თუმცა, ევროპისმცოდნეობის სწავლება დღესაც არ არის იოლი, ვინაიდან სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლების ნაცვლად, უმეტესად გამოიყენება მასწავლებელზე ორიენტირებული სწავლება. ვითარება კიდევ უფრო გაართულა კოვიდ-19-ის პანდემიამ, ვინაიდან მინიმუმამდე შემცირდა სწავლებაში პირისპირი კომუნიკაციის კომპონენტი.

საქართველოში მზარდია იმ ფაკულტეტების რაოდენობა, რომლებიც მართალია, ნელა და ფრთხილად, მაგრამ მაინც აცნობიერებენ, რომ ევროპისმცოდნეობაში სესიები უნდა ტარდებოდეს სწავლა-სწავლების შერეული მეთოდებით, რომლებიც შერჩეულია განსხვავებული ჯგუფების გათვალისწინებით და სადაც გამოიყენება თანამედროვე ტექნოლოგიების მიერ შემოთავაზებული შესაძლებლობები. მართლაც, ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში არსებული გამოწვევების მიუხედავად, სწავლის ინტერაქტიული და ინოვაციური მეთოდების გამოყენება, მათ შორის, ისეთი ტექნოლოგიების და თამაშზე დაფუძნებული სასწავლო პლატფორმების, როგორებიც არის Kahoot და Quizlet, უფრო დაბალანსებული მიდგომის, საინტერესო და მონაწილეობითი სასწავლო გამოცდილების, საჭირო უნარების განვითარების და საგნისა და პროგრამის მიზნების მიღწევის შესაძლებლობას იძლევა.

აღნიშნული სტატია განიხილავს ინოვაციური სწავლა-სწავლების აღნიშნულ მეთოდებს და ინსტრუმენტებს, რომელიც, მიუხედავად იმისა, რომ ევროპის და აშშ-ის საპატივსაცემო უნივერსიტეტებში ფართოდ გამოიყენება, საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ჯერ ახლა იდგამს ფეხს. კერძოდ, მისი მთავარი ფოკუსია ამ სტატიის ავტორის გამოცდილება ევროპისმცოდნეობის სწავლების საკითხში და შესაბამისი რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: სწავლების ინოვაციური მეთოდები, ევროპისმცოდნეობის სწავლება, საქართველო

შესავალი

ევროპისმცოდნეობა ორი ათწლეულია ისწავლება საქართველოს უნივერსიტეტებში. 2000-იანი წლების დასაწყისიდან ნელ-ნელა დაიწყო ევროკავშირთან დაკავშირებული საგნების ინკორპორირება სხვადასხვა უნივერსიტეტის კურიკულუმებში. დღეს ისინი მთელი ქვეყნის მასშტაბით სამართლის, საერთაშორისო ურთიერთობების, პოლიტიკური, სოციალური, ჰუმანიტარული მეცნიერებების, ეკონომიკის ფაკულტეტების განუყოფელი ნაწილია. ევროპისმცოდნეობა ისწავლება სტუდენტებში, მოსწავლეებში, სხვადასხვა ასაკის ჯგუფებში, ცნობიერების ამაღლების კამპანიების ფარგლებში, UNICEF-ის პროექტებში, ევროკავშირის ერასმუს პლიუსის აქტივობებში, სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების პროგრამებსა და აკადემიური დაწესებულებების მოკლე მოდულებში. შედეგად, ამ სფეროში დიდი პედაგოგიური გამოცდილება დაგროვდა.

¹ ევროპის უნივერსიტეტის აფილირებული ასოცირებული პროფესორი, თსუ ევროპული კვლევების ინსტიტუტის მონვეული პროფესორი, E-mail: levanmakhashvili@gmail.com

აღნიშნული სტატია განიხილავს სწავლა-სწავლების ინოვაციურ მეთოდებს და ინსტრუმენტებს, რომლებიც საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ჯერ ეხლა იდგამს ფეხს. მისი მთავარი ფოკუსია ამ სტატიის ავტორის გამოცდილება ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში და შესაბამისი რეკომენდაციები.

ლიტერატურის მიმოხილვა

სტატიაში ევროპისმცოდნეობა განიმარტება, როგორც „ევროპულ კონტინენტზე ეროვნული და ტრანსნაციონალური ცვლილებების ანალიზი, ცენტრალური აქცენტით ევროპულ ინტეგრაციასა და ევროპულ მშენებლობაზე“ (Buda, 2019, p. 1). სწავლებაში კი იგულისხმება სამი მიმართულება: პირველი, „ცოდნა, რომელიც სტუდენტებს უნდა ჰქონდეთ“; მეორე, „უნარები, რომლებიც უნდა შეიძინონ“; და მესამე, „დამოკიდებულებები და ღირებულებები, რომლებიც უნდა გადაეცეთ ევროპის შესწავლით“ (Shennan, 1986; Buda, 2019, p. 3). იგი ეხმიანება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ევროპული კვლევების ინსტიტუტის ევროპისმცოდნეობის პროგრამის სამივე მიზანს: ევროკავშირის შესახებ საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლება, საქართველოში ევროპული ღირებულებების განვითარების მხარდაჭერა და საქართველოსა და ფართო რეგიონში ევროპისმცოდნეობის წახალისება.

საქართველოში ორი ათწლეულის გამოცდილების მიუხედავად, ევროპისმცოდნეობის სწავლება დღესაც არ არის იოლი, ვინაიდან სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლების ნაცვლად, უმეტესად გამოიყენება მასწავლებელზე ორიენტირებული სწავლება. მასწავლებელზე ორიენტირებული სწავლება საბჭოური მემკვიდრეობაა, რა დროსაც საგანმანათლებლო პროცესის ცენტრში მასწავლებელია; მის მიერ გადაცემული ცოდნა ფაქტობრივი/დეკლარაციულია; საგანმანათლებლო პროცესი მკაცრად არის დაგეგმილი მასწავლებლის მიერ; მოსწავლის ინტერესი, შესაძლებლობები, თავისუფალი აზროვნება, თანამშრომლობითი მიდგომა იგნორირებულია; სწავლების პროცესი მონოტონურია. ამისგან განსხვავებით, მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლებისას საგანმანათლებლო პროცესის ცენტრში სტუდენტია; სტუდენტი მასწავლებლის ფასილიტაციის/თანამშრომლობის პირობებში თავად წარმართავს გაკვეთილს; სტუდენტის კოგნიტური შესაძლებლობები და ინდივიდუალური ინტერესები გათვალისწინებულია; სტუდენტის მიერ შექმნილი ცოდნა ფუნქციური და დინამიურია (Makhashvili *et al.*, 2021, p. 26). მასწავლებლიდან მოსწავლეზე ორიენტირებულ სწავლებაზე გადასვლა 2004 წლიდან, ბოლონის პროცესში საქართველოს ჩართვის შემდეგ გააქტიურდა.

რელევანტური პედაგოგიური მიდგომების შერჩევა მნიშვნელოვანია. სწავლების შესაბამისი მეთოდები განსაზღვრავენ სწავლებაში სტუდენტების ჩართულობის და სწავლების მოსალოდნელი შედეგების წარმატების დონეს (Biggs & Tang, 2007), აგრეთვე, „უზრუნველყოფენ, რომ სტუდენტებს აქვთ როგორც ცოდნა, ისე რეალური ცხოვრების გადაცემადი უნარები“ (Timus, 2014). თავის მხრივ, ეს ზრდის სტუდენტების დასაქმებადობას.

სხვადასხვა კვლევა, ასევე, აჩვენებს, რომ ინოვაციური, სტუდენტზე ორიენტირებული ისეთი მეთოდები, როგორებიც არის სიმულაციები, სასწავლო თამაშები, ჯგუფური სამუშაო, პროექტზე დაფუძნებული სწავლება, ექსპერტული სესიები, ველზე გასვლა და სტაჟირება/მოხალისეობა, ახალისებს სწავლების პროცესში სტუდენტის აქტიურ ჩართულობას (Hanna & Silver, 2000). ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში ევროპისმცოდნეობაში სტუდენტზე ორიენტირებული პედაგოგიური მიდგომების შესწავლისას, იგივე დასკვნებამდე მივიდა მკვლევართა რამდენიმე ჯგუფი (Baroncelli, Fonti & Stevancevic, 2014; Fonti & Stevancevic, 2014).

ამავე დროს, აღსანიშნავია, რომ ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში სტუდენტზე ორიენტირებული მიდგომების პრაქტიკული გამოყენება დამოკიდებულია რამდენიმე ფაქტორზე. პირველი, რაც უფრო მაღალია პროფესიული სტაბილურობა, უნივერსიტეტის ფინანსურ რესურსებზე წვდომა და პროფესიული კონტაქტების წრე, მით უფრო მოწადინებულია პროფესორი, რომ სწავლების ინოვაციური მეთოდები გამოიყენოს. მეორე, მნიშვნელოვანია სტუდენტების რაოდენობა. აქტიური სწავლება მოითხოვს სტუდენტებისგან აქტიურ ჩართულობას და მონაწილეობას. ამიტომ სწავლების სასურველი გარემოს შექმნა უფრო იოლია სტუდენტების მცირე რაოდენობაში, ვიდრე დიდ ჯგუფებთან მუშაობისას. და მესამე, კარგი სასწავლო გარემოს შექმნისთვის სასურველია სწავლების რამდენიმე ინოვაციური მეთოდის ერთობლივად გამოყენება (Timus, Cebotari & Hosein, 2016).

სწავლა-სწავლების ინოვაციური მეთოდების გამოყენებას რამდენიმე ნაკლიც აქვს. მათი ათვისება და გამოყენება მასწავლებლების მხრიდან მეტ დროს მოითხოვს; დიდ ჯგუფებში მათი გამოყენება შედარებით პრობლემატურია (არადა საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, როგორც წესი, დიდი ჯგუფებია). ამასთან, აღნიშნული მეთოდების გამოყენებას უნივერსიტეტებში შესაფერისი გარემო და კულტურა სჭირდება - აკადემიური და ადმინისტრაციული თანამშრომლები უნდა იყვნენ მზად სტუდენტებთან შესაბამისი კომუნიკაციისა და ურთიერთობებისთვის. ასევე, ცვლილებებია საჭირო მთლიანად საგანმანათლებლო სისტემაში, რათა სკოლიდან უნივერსიტეტში მოსული პირველკურსელისთვის უცხო არ იყოს სწავლა-სწავლების ინოვაციური მეთოდები.

ევროპისმცოდნეობის სწავლება საქართველოში

საქართველოში მზარდია იმ ფაკულტეტების რაოდენობა, რომლებიც მართალია, ნელა და ფრთხილად, მაგრამ მაინც აცნობიერებენ, რომ ევროპისმცოდნეობაში სესიები უნდა ტარდებოდეს სწავლა-სწავლების შერეული მეთოდებით, რომლებიც შერჩეულია განსხვავებული ჯგუფების გათვალისწინებით და სადაც გამოიყენება თანამედროვე ტექნოლოგიების მიერ შემოთავაზებული შესაძლებლობები. მართლაც, ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში არსებული გამოწვევების მიუხედავად, სწავლის ინტერაქტიული და ინოვაციური მეთოდების გამოყენება, მათ შორის, ისეთი ტექნოლოგიების და თამაშზე დაფუძნებული სასწავლო პლატფორმების, როგორებიც არის Kahoot და Quizlet, უფრო დაბალანსებული მიდგომის, საინტერესო და მონაწილეობითი სასწავლო გამოცდილების, საჭირო უნარების განვითარების და საგნისა და პროგრამის მიზნების მიღწევის შესაძლებლობას იძლევა.

ჩეკონდაცობები

ჩემი სხვადასხვა უნივერსიტეტში განსხვავებულ ასაკობრივ, ზომის, ენის, რეგიონის ჯგუფთან ევროპისმცოდნეობის სწავლების ათ წელზე მეტი ხნის გამოცდილება აჩვენებს, რომ პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება და შერეული (პირისპირ და დისტანციური) სწავლება ტექნოლოგიების გამოყენებით ინოვაციური სწავლების მეთოდებთან ერთობლიობაში საუკეთესო შედეგებს გვთავაზობს.

აღნიშნული გამოცდილების და აკადემიური ლიტერატურის გათვალისწინებით, სასურველია საქართველოში ევროპისმცოდნეობის სწავლებაში შემდეგი მეთოდებისა და მიდგომების გამოყენება:

პიჩვარი, ყველა ლექცია მიმდინარეობს ტექნოლოგიების გამოყენებით. პროექტორითა და PPT პროგრამით პრეზენტაციების გამოყენება უკვე დიდი ხანია სწავლების აუცილებელი კომპონენტია. თუმცა, პროცესის გამრავალფეროვნება და მასში თამაშზე დაფუძნებული ისეთი სასწავლო პლატფორმების გამოყენება, როგორებიც არის Kahoot და Quizlet, მნიშვნელოვნად ზრდის სტუდენტების მიერ კოგნიტური ცოდნის გააზრებას და სტუდენტების მონაწილეობას. ეს განსაკუთრებით რელევანტურია ქვედაასაკობრივ ჯგუფებში. მართლაც, კვლევა აჩვენებს, რომ მაგალითად, Kahoot-ს არსებითი პოზიტიური გავლენა აქვს კონცენტრაციაზე, ჩართულობაზე, მოტივაციაზე, საკლასო დინამიკასა და სასწავლო პროცესისგან სიამოვნების მიღებაზე (Wang & Lieberoth, 2016). საბოლოო ჯამში, ეს ხელს უწყობს სწავლების მოსალოდნელი შედეგების და პროგრამის მიზნების მიღწევას.

მეორე, სწავლა-სწავლების ტრადიციულ მეთოდებთან ერთად, ჩემს საგნებში ვიყენებ პრობლემაზე დაფუძნებულ სწავლებას (PBL) ან მის მოდიფიკაციებს. ეს მეთოდი სასარგებლოა ცოდნის გადაცემის, ჯგუფური მუშაობის და კომუნიკაციის მიმართულებებში.

მესამე, ჯგუფურ სამუშაოს PBL-ის გარეშე ვიყენებ - ერთობლივი ჯგუფური საშინაო დავალებების, ერთობლივი პრეზენტაციების, მოკლე ჯგუფური სასემინარო დავალებების სახით. ცოდნის მიღებასთან ერთად, ეს მეთოდები სტუდენტებს ეხმარებათ ჯგუფური მუშაობის, კომუნიკაციის და საპრეზენტაციო უნარების განვითარებაში.

მეოთხე, სტუდენტები წინასწარ ეცნობიან ახალ მასალას, რაც შესაძლებლობას მძლევეს სემინარების დროს უფრო სიღრმისეულად შევიდე ანალიზში და წავახალისო უფრო შინაარსიანი სტუდენტური დისკუსიები.

მეხუთე, ლექციებს არ აქვს მონოლოგების ფორმა. თითოეული ლექცია მოიცავს ათობით კითხვას, როგორც ფაქტობრივი მონაცემების, ისე ევროკავშირთან დაკავშირებულ საკითხებზე სტუდენტების მოსაზრებების შესახებ. ამ დროს სტუდენტები გვთავაზობენ თავიანთ პოზიციებს, არის დისკუსია ერ-

თმანეთის არგუმენტების შესახებ. ჩემი როლი ხშირად არის ამ დისკუსიების სწორი მიმართულებით წარმართვა. ასეთი მიდგომა ხელს უწყობს ინტერაქციულ ლექციებს და სტუდენტების ჩართულობას.

მეექვსე, სტუდენტები აკეთებენ პატარა კვლევებს ინდივიდუალურად ან ჯგუფურად და კვლევის შედეგებს წარუდგენენ თანაკურსელებს. ეს მიდგომა ახალისებს კვლევის და კომუნიკაციის უნარებს.

მეშვიდე, ტრადიციული დახურული ტესტების გარდა, შეფასებისას ყოველთვის ვიყენებ ღია კითხვებსაც.

დასკვნა

აღნიშნული კვლევა მიმოიხილავს სწავლა-სწავლების ინოვაციური მეთოდებს და მიდგომებს და ავტორის გამოცდილების გათვალისწინებით, გვთავაზობს რამდენიმე მეთოდს იმისთვის, რომ საქართველოში გაუმჯობესდეს ევროპისმცოდნეობის სწავლა-სწავლება და გაიზარდოს სწავლების მოსალოდნელი შედეგების მიღწევის ხარისხი.

ეს არ არის მიდგომების ამომწურავი სია. მათი შევსება და დახვეწა შესაძლებელია იყოს შემდგომი კვლევების თემა.